

Statsråd Erling Sande

Kommunal- og distriktsdepartementet

PARTILOVEN: REFORMBEHOV

Sammendrag

Samfunnet har endret seg vesentlig i løpet av de nesten 20 årene siden partiloven ble vedtatt. Både endringer i demokratiets virkemåte, fremveksten av nye medier og svakheter ved loven som har vist seg gjennom bruk, gjør at tiden nå er inne for reform.

Bidragstyttere til politiske partiene som holder sin identitet skjult ved å kanalisere støtten gjennom en aksjonsgruppe el., utfordrer idealet om åpenhet om finanseringen av partiene. I dette brevet reiser vi spørsmål om blant annet

- indirekte partistøtte gjennom foreninger, aksjonsgrupper mv.,
- partistøtte i form av annonser og kampanjer betalt av andre,
- støtte til kandidater, ikke direkte til partier,
- finanseringen av uregistrerte partier og lister og av folkevalgte grupper,
- finanseringen av politiske påvirkningskampanjer utenom partiene, og
- politisk meningsdannelse gjennom sosiale medier.

Vi tar også opp mer teknisk pregede spørsmål og påpeker blant annet behovet for å forenkle og tydeliggjøre reglene om bidrag til de politiske partiene, bedre kontroll med den offentlige partistøtten og redusert sårbarhet for Partilovnemnda.

De politiske partiene var nøkkelspillere under forberedelsen av dagens partilov. Ved at kopi av dette brevet går til at alle registrerte partier, håper vi å stimulere det engasjementet til fordel for reform som har kommet til syne både i media og i den *vedlagte* korrespondansen mellom Partilovnemnda og en rekke partier.

***

E-postadresse:

post@partilovnemnda.no

Internett:

www.partilovnemnda.no

Postadresse:

Partilovnemnda

Postboks 14

6801 FØRDE

1. Innledning

Partiloven bygger på en 20 år gammel utredning,¹ loven ble vedtatt i 2005, og den har stort sett stått uendret siden 2013. I løpet av disse årene har demokratiets funksjonsmåte endret seg betydelig. Dette skyldes blant annet endringer i hvordan penger som tar sikte på å påvirke, eller faktisk påvirker, partiene og de politiske beslutningsprosessene mer generelt, blir kanalisert, og fremveksten av nye medier.

At de nye utfordringene fanger interesse også hos de politiske partiene, har blant annet vist seg i reaksjonene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre, Miljøpartiet De Grønne og Rødt på Partilovnemndas brev av 17. november 2021 om indirekte partifinansiering (*vedlegg 1 og 2*). Senere har nemnda mottatt brev om tilsvarende spørsmål fra Fremskrittspartiet og Høyre (*vedlegg 3*).

Vår periode som medlemmer av Partilovnemndas utløper i juni 2024. Vi har derfor valgt å gjøre oppmerksom på noen viktige utfordringer med dagens regelverk. Mens noen av våre forslag bør utredes nærmere, bør forslag av mer teknisk karakter kunne gjennomføres uten å avvente bred utredning.

Vi tar først (pkt. 2) opp noen spørsmål om partilovens *virkeområde*. Deretter følger forslag som gjelder *bidrag* fra privatpersoner, organisasjoner, selskaper mv. (pkt. 3), redskaper for å *kontrollere* at reglene blir fulgt (pkt. 4) og det *administrative* apparatet (pkt. 5).

2. Partilovens virkeområde

Partiloven gir regler om Partiregisteret, om finansieringen av registrerte politiske partier og om regnskapsføring, åpenhet mv. Reglene må forstås i lys av de statlige tilskuddene til partiene som partiloven legger grunnlaget for. Men andre finansieringskilder spiller en stor og økende rolle, ikke alle politiske foreninger mv. som søker stemmer ved valg, går inn under loven, og støtte direkte til partienes kandidater, ikke til partiene selv, reiser særlige spørsmål i relasjon til lovens formål om åpenhet.

«Politisk parti»

Bare foreninger som oppfyller visse minstekrav, kan registreres i partiregisteret og få rett til offentlig støtte på grunnlag av stemmetall. Partienes interne organisering varierer, og partiloven gir ikke grunnlag for å stille krav om et stort antall medlemmer.

Det må likevel antas at loven bygger på et begrep om politisk parti som innebærer at det er tale om en forening med medlemmer som i fellesskap velger – og dermed også kan skifte ut eller fornye – partiets utøvende organer, og der medlemmene sammen fastsetter valglister og program. Et slikt begrep trer blant annet frem gjennom bestemmelsene om dokumentasjonen som registrering i Partiregisteret skal bygge på (§ 3 andre ledd) og om at økonomirapportene fra

---

¹ Se særlig NOU 2004: 25 Penger teller, men stemmer avgjør.

alle partier og partiledde skal være signert av «partiets eller partiledets leder og minst ett annet styremedlem» (§ 21 andre ledd).

En tilsvarende forutsetning ligger bak kravet i valgloven § 6-3 første ledd om underskrift av «minst to styremedlemmer» i et partiledde som stiller liste.

I denne sammenheng kan vi også nevne kravet etter frivillighetsregisterloven § 6 andre ledd om at vedtektene «minst [skal] inneholde opplysninger om enhetens navn, formål, årsmøte, styre og valg til styre, vedtektsendringer og opphør». At det må være en organisasjon med medlemmer følger av betegnelsen «forening», mens kravene til vedtekter synes å forutsette regler om at medlemmene skal kunne påvirke sammensetningen av foreningens besluttede og utøvende organer og dermed også dens virksomhet.

En medlemsorganisasjon uten lukrativt formål vil som utgangspunkt gå inn under den juridiske kategorien «forening». Partilovens tekst gir imidlertid et ufullstendig grunnlag for å definere minstekrav til foreninger av denne typen og kontrollere at de er oppfylt.

Denne mangelen kan komme på spissen dersom det melder seg aktører som søker registrering og offentlig støtte som «parti» selv om de ligger klart under en minstegrense for internt demokrati.² Det er vanskelig å si hvor stor faren er for at autoritære enheter skal bli viktige konkurrenter om stemmer ved politiske valg i Norge. I en tid da autoritære regimer og partier blir vanligere også i stater som i utgangspunktet regnes som demokratiske,³ bør loven imidlertid stille tydelige minstekrav for å kunne bli registrert som politisk parti og dermed for å kunne motta offentlig støtte etter partiloven.

Spørsmålet har også en side til kommunelovens regler om støtte til representanter og grupper som opererer uten tilslutning til noe etablert politisk parti eller som skifter parti i løpet av valgperioden.

Forslag:

Partiloven bør definere tydelige minstekrav for å kunne motta tilskudd som «politisk parti» etter partiloven.

Folkevalgte grupper i kommunestyre og fylkesting

Partigruppene på Stortinget mottar omfattende støtte gjennom Stortingets eget budsjett. Forholdet mellom disse ordningene og de krav til åpenhet mv. som følger av partiloven, kunne fortjene nærmere oppmerksomhet, men holdes utenfor her.

Mange kommuner og fylkeskommuner gir økonomisk støtte til de folkevalgte gruppene i kommunestyre og fylkesting. Slik støtte kan ha stor betydning ikke bare for virksomheten innenfor rammene av vedkommende kommunestyre eller fylkesting, men for partienes samlede

---

² Jf. [Tolkningsuttalelse om signaturkravet](#) og [Alliansen--Alternativ for Norge. Vedtak om signaturkravet](#).

³ I denne sammenheng er det av interesse at «Frihetspartiet» (Partij voor de Vrijheid), som fikk flest mandater ved parlamentsvalget i Nederland høsten 2023, har bare ett medlem (lederen Geert Wilders) og derfor visstnok ikke har rett til offentlig støtte.

virksomhet. Likevel finnes det ingen oversikt over det samlede omfanget av slik støtte, noe som i seg selv begrenser muligheten til oversikt over den samlede finansieringen av politisk virksomhet i Norge. Gruppestøtten faller også utenfor partilovens krav til åpenhet om partienes finansiering.

At gruppefinansieringen faller utenfor partiloven gir dårlig mening i relasjon til lovens formål om å motvirke korrupsjon og andre uønskede bindinger. Dette skyldes blant annet at bidrag i form av naturalytelser med økonomisk verdi (kurs, måltider mv.) som ledd i lobbyvirksomhet ofte blir rettet mot de folkevalgte, som har beslutningsmyndigheten, ikke mot partiledde selv. Dermed faller det i praksis utenfor det systemet for åpenhet som partiloven etablerer.

Denne begrensningen i partilovens virkeområde stemmer heller ikke godt med Stortingets opprinnelige «bestilling» av «et bredt sammensatt» utvalg som «på bred basis» skulle drøfte «finansiering av demokratiet, herunder de politiske partier og folkevalgte gruppers virksomhet».⁴

Når en folkevalgt gruppe helt eller delvis overfører den kommunale støtten til det partiledde medlemmene representerer, kan formålet være at partiledde skal «oppbevare» midlene når gruppen ikke har egen bankkonto, eller dekke utgifter til sekretariatfunksjoner mv. for gruppa. Men formålet kan også være at pengene skal gå til partiets alminnelige virksomhet i området. Slike tilskudd faller klart nok inn under partilovens regler om at innrapportering av bidrag.

I praksis har lovens skille mellom økonomien i partiledde og i gruppen og grensedragningen mellom de ulike formål (oppbevaring, utgiftsdekning, tilskudd til alminnelig drift mv.) som overføringen kan ha, vist seg å skape betydelige praktiske problemer for mange partiledde.⁵ Uklarheten kan også føre til brudd på partilovens krav om åpenhet.

På denne bakgrunn er det vanskelig å se hvorfor finansieringen av folkevalgte grupper i kommunestyre og fylkesting skal holdes utenfor partiloven. Reform på dette punkt vil både forenkle regelverket for partiene selv og bidra til å realisere lovens formål om åpenhet. En utvidelse av virkeområdet på dette punktet kan skje uten å eliminere kommunenes frihet til selv å fastsette støttebeløp mv.

Vi påpeker endelig at både former og satser for kommunal støtte til folkevalgte grupper i kommunestyre og fylkesting varierer, og at det er viktig å sikre bedre samordning mellom bestemmelsene i partiloven § 10 andre ledd om «overordnede prinsipper» for (fylkes)kommunal støtte til folkevalgte grupper, og i kommuneloven § 10-10 om støtte til folkevalgte grupper i parlamentarisk styrte kommuner.⁶

Forslag:

Partilovens regler om åpenhet om partienes finansiering utvides til å omfatte de folkevalgte gruppene i kommunestyre og fylkesting.

Partilovens og kommunelovens bestemmelser om støtte til representanter og folkevalgte grupper i kommunestyre og fylkesting samordnes bedre.

---

⁴ Innst. O. nr. 28 (2002–2003).

⁵ Se f.eks. [Vedtak Innlandet SV](#) og [Innlandet SV - Omgjøringsanmodning](#).

⁶ Jf. også [Tolkningsuttalelse om støtte til folkevalgte grupper i kommunestyre og fylkesting](#)

Uregistrerte partier og lister

Etter valgloven kan ikke bare politiske partier, men også by- og bygdelister, aksjonsgrupper mv. stille lister ved valg. Men foreninger, grupper eller personer som står bak lister fra andre enn registrerte partier, faller utenfor partilovens krav til åpenhet om finansieringen. Dette innebærer blant annet at de ikke har plikt til å identifisere givere og innrapportere bidrag fra private mv. Dette gjelder selv om slike bidrag kan tenkes å påvirke deres syn på politiske saker som de deltar i avgjørelsen av.

Dette unntaket fra de ordninger for finansiell åpenhet som følger av partiloven, kan motivere til *ikke* å registrere en politisk forening eller gruppe som politisk parti. Unntaket innebærer i alle fall at bidrag som ville være omfattet av kravene om åpenhet dersom de hadde gått til et registrert politisk parti, forblir ukjent. Dermed fører det også til at uønsket påvirkning fra aktører som er interessert i et bestemt utfall av politiske prosesser, blir lettere å skjule.⁷

Det (vellykte) forsøket fra «Foreningen Bergen 2050» på å fremme omkamp om trase for bybanen i Bergen før kommunevalget i 2023, gir et eksempel. Tre av de partiene som mottok støtte fra foreningen under valgkampen, rapporterte støtten i samsvar med partilovens krav. «Bergenslisten», som faller utenfor partiloven, og det derimot ikke.⁸

Uavhengig av den historiske bakgrunnen for skillet mellom registrerte politiske partier og by- og bygdelister mv., bør det vurderes helt eller delvis å trekke by- og bygdelister mv. inn under partiloven.⁹

Forslag:

Det bør utredes å trekke by- og bygdelister, aksjonsgrupper mv. som oppnår stemmer i valg, inn under partilovens regler om åpenhet mv.

Partifinansiering og kandidatfinansiering

Det forekommer at ekstern økonomisk støtte blir kanalisert direkte til bestemte kandidater, ikke til vedkommende parti eller partiledde. Dette gjaldt blant annet en aksjon for valg av Carl I. Hagen som stortingsrepresentant for Innlandet i 2021 og annonser betalt av en fagorganisasjon til fordel for fagorganiserte som kandidater for bestemte partier ved valget i 2023.

Partiloven er utformet med sikte på et valgsystem der partiet, ikke den enkelte kandidat, søker velgernes tillit ved å stille lister til politiske valg. Samtidig kan kandidatstøtte åpenbart påvirke antall stemmer for den listen kandidaten er oppført på, og dermed for det aktuelle parti eller

---

⁷ Her kan det nevnes at det nederlandske «Frihetspartiet» (se ovenfor vedrørende retten til offentlig støtte) visstnok ikke omfattes av kravene til åpenhet om bidrag, og at media blant annet har meldt om at det har mottatt støtte fra utlandet.

⁸ Bergensavisen, 07.09.2023: [Bergensavisen, 07.09.2023: og 2023 om bybanen og påvirkning](#)

⁹ I samme retning, se [Saglie, Jo; Hansen, Vibeke Wøien; Mjelde, Hilmar; Seggaard, Signe Bock, Lokale partilag og lister. Organisasjon, aktiviteter og økonomi, Institutt for samfunnsforskning: Skriftserien 2022:8 \(Oslo\), se også \[Bør lokale lister og partier likestilles? - Institutt for samfunnsforskning.\]\(#\)](#)

partiledde. Derfor må det likevel antas at det kommune- eller fylkespartiet som har stilt listen, som utgangspunkt har plikt til å innberette slik støtte som bidrag til partiet selv.

Grensen mellom parti- og kandidatstøtte lett kan imidlertid bli uklar, loven gjør det ikke klart at kravene om åpenhet mv. om partienes finansiering omfatter støtte til kandidater på partiets lister,¹⁰ og forskriftshjemmelen i partiloven § 22 a andre ledd er ikke benyttet.¹¹ Det er derfor grunn til å anta at denne formen for indirekte partifinansiering i stor grad forblir urapportert.

Betydningen av «personlige» kampanjer og tilhørende finansiering vil kunne øke selv om valgsystemet videreføres i omtrent samme form som i dag. Partiloven bør derfor endres for å sikre åpenhet ikke bare om støtte direkte til partiet, men også til partiets kandidater ved politiske valg.

Forslag:

Loven endres for å klargjøre at reglene om at plikt til å innberette bidrag i og utenfor valgår gjelder også for bidrag direkte til kandidater på valglistene. Plikten faller på det fylkes- eller kommunepartiledde som har stilt listen.

Politiske påvirkningskampanjer utenfor partiene

De politiske partiene står sentralt i arbeidet med å tilby kandidater og med å utforme politiske programmer som velgerne kan ta stilling til. I varierende grad fører partiene også tilsyn med de folkevalgte i løpet av valgperioden. Statlig finansiering av politiske partier er et virkemiddel for å sikre at disse oppgavene blir ivaretatt. Samtidig bidrar partiloven til åpenhet om alternativ finansiering og til å forebygge korrupsjon.

Men demokratiske beslutningsprosesser har alltid vært påvirket av andre aktører enn de politiske partiene. Utgangspunkt er imidlertid at påvirkning av den politiske meningsdannelsen gjennom finansiering av andre aktører faller utenfor loven.

Da Stortinget i 2002 tok initiativ til det utredningsarbeidet som resulterte i partiloven i 2005, ble regjeringen anmodet om å oppnevne «et bredt sammensatt utvalg» som «på bred basis» skulle drøfte «finansiering av demokratiet».¹² At arbeidet skulle ha et bredere sikte enn bare de politiske partiene, fremgår også av at en ny lov burde «stille krav om at bidrag fra bidragsytere som er, eller som er organisatorisk tilknyttet en av arbeidslivets hovedorganisasjoner, skal gjøres rede for og legges frem regnskap for samlet, som ett bidrag fra en bidragsyter til ett parti».¹³ Disse føringene stemmer godt med at det grunnleggende utredningsutvalget ofte har blitt omtalt som «Demokratifinansieringsutvalget».

---

¹⁰ Jf. [Tolkningsuttalelse - plikt til å innrapportere støtte til kandidater som privatpersoner](#)

¹¹ Hjemmelen er dessuten begrenset til å gjelde kandidater «som vinner representasjon til folkevalgte organer», og den åpner ikke for å gi regler om løpende innberetning av bidrag mottatt fra 1. januar til siste fredag før valgdagen i valgår.

¹² Innst. O. nr. 28 (2002–2003).

¹³ Innst. O. nr. 28 (2002–2003).

Utvalgets mandat ble likevel konsentrert om de politiske partiene,¹⁴ og fortsatt er dagens lov for det meste taus om både folkevalgte grupper (se ovenfor) og om plikt for organisasjoner og andre aktører til å redegjøre for finansiering med sikte på å påvirke stemmegivning og demokrati.

Slett ikke alle kampanjer av ulike slag er rettet direkte mot eller vil kunne assosieres med, tilgodese eller skade bestemte partier. Likevel vil de kunne bidra til massiv påvirkning av meningsdannelsen om politisk relevante spørsmål. Interesseorganisasjoner mv. med andre hovedformål (f.eks. LO og NHO) driver aktiv meningspåvirkning, det samme gjør organisasjoner som arbeider med f.eks. dyrevelferd, klima eller EU-medlemskap. Til dette kommer flere aktører (derunder «tenketanker» som Civita og Agenda) med politisk meningsdannelse som en sentral oppgave. Men bortsett fra bidrag i form av penger eller naturalytelser som blir kanalisert direkte til partiene mv. (se nedenfor), finnes det i dag ingen samlet oversikt slike pengestrømmer. Loven gir heller ikke grunnlag for å kreve åpenhet om hvordan virksomheten er finansiert.

Påvirkning utenfor partiene har imidlertid en økonomisk verdi som må tas i betraktning hvis vi ønsker størst mulig åpenhet om finansiering av politisk virksomhet i Norge; dette gjelder ikke minst dersom vi vektlegger målet om å avdekke uønskede bindinger. Et system som bare omfatter direkte finansiering av de registrerte politiske partiene, blir stadig mer ufullstendig for å sikre åpenhet. Utvidet lovregulering etter slike linjer vil imidlertid reise en rekke spørsmål om avgrensning, rapportering og publisering mv. som krever nærmere utredning.

Forslag:

Det iverksettes en utredning med sikte på å legge grunnlag for vesentlig bedre oversikt over og åpenhet om finansieringen av politisk virksomhet på siden av og helt utenfor partiene.

Nye medier

Digitaliseringen endrer både tradisjonelle medier og andre kommunikasjonskanaler. At den påvirker valgkamper og politisk meningsdannelse er på det rene. Siden loven ble forberedt for 20 år siden er endringene dramatiske. I 2009 meldte f.eks. 72 % av kandidatene ved stortingsvalget at NRK TV var deres viktigste mediekanal i valgkampen, mens 1 % nevnte nye medier (Facebook). To valgperioder senere (i 2017) var det omtrent like mange som så på Facebook (39 %) og NRK TV (40 %) som viktigste kanal.¹⁵ Senere har det vokst frem tallrike nye kanaler. I kommende valgkamper er det dessuten grunn til å tro at kunstig intelligens vil spille en stadig større rolle.

I dette landskapet blir det stadig mer utfordrende å få oversikt over og åpenhet om hvem som står bak, finansierer og forsterker kampanjer for og mot politiske partier, kandidater og saker. Også kampanjer mv. som skjer utenfor eller på siden av etablerte politiske partier kan påvirke både valg på alle nivåer og saksbehandlingen i folkevalgte organer og offentlig forvaltning. Det samme gjelder kampanjer med illegitim hensikt fra utenlandske aktører.

---

¹⁴ Jf. NOU 2004: 05 Penger teller, men stemmer avgjør s. 22 f.

¹⁵ Kandidatundersøkelsen 2009 og 2017, referert av Rune Karlsen (2023), «Utkast til Chapter 17: Election Campaigns», i *the Oxford Handbook on Norwegian Politics*, Universitetet i Oslo.

Det finnes klare eksempler på at kampanjer i sosiale medier direkte har påvirket utfallet av politiske valg.¹⁶ Utviklingen har ytterligere forsterket betydningen av åpenhet om mulige koblinger mellom bidragsytere og politiske partier. Men 20 år etter at partiloven ble forberedt, fremstår det som minst like viktig å fange opp finansiering av *andre* typer av meningspåvirkning i sosiale medier. Dette gjelder både spredning av sanne eller falske nyheter mv. og slik indirekte, men likevel maktfull påvirkning av utfallet av politiske beslutningsprosesser som kan ligge i organiserte kampanjer.

Det systemet for åpenhet som partiloven etablerer, er utilstrekkelig til å sikre åpenhet om finansiering av kampanjer mv. i nye medier som ikke skjer direkte i regi av eller til fordel for politiske partier, men likevel kan påvirke utfallet av valg og andre beslutningsprosesser i partier og andre demokratiske fora. Dette gjelder i langt større grad nå enn i 2003.

I ytterste konsekvens kan begrensningene i dagens lov føre til at indirekte støtte som gir et parti store fordeler, ikke blir offentlig kjent, mens bare den direkte støtten blir kjent. De kan også føre til strategisk tilpasning ved at aktører som ønsker å skjule sin påvirkning, velger å kanalisere midlene til digital påvirkning i sosiale medier mv.

Forslag:

Det iverksettes en utredning med sikte på å gi vesentlig bedre oversikt over og åpenhet om påvirkning av valg og andre politiske beslutningsprosesser gjennom finansiering av kampanjer i digitale og sosiale medieplattformer. Utredningen bør ha et øye til arbeidet med nye EU-regler om «transparency and targeting of political advertising».¹⁷

3. Bidrag

Bidrag fra privatpersoner, selskaper, interesseorganisasjoner mv. er en viktig del av den samlede finansieringen av de politiske partiene,¹⁸ og mye taler for at betydningen vil øke. Det er derfor grunn til å vurdere om dagens regler er på høyde med formålet om åpenhet.

Både penger, naturalytelser og verdien av samlede bidrag fra samme giver

Partiloven § 19 tredje ledd klargjør at både «pengebidrag og verdien av varer, tjenester og andre tilsvarende ytelser som er mottatt vederlagsfritt eller til underpris», skal regnes som bidrag. Det er likevel mye som taler for at det ikke er tilstrekkelig kjent at både penger og bidrag i annen form skal innrapporteres.¹⁹

Den økonomiske verdien av naturalytelser kan være stor. Det kan blant annet være tale om annonser og andre former for eksternt finansierte kampanjer, reiser, hotell mv. som blir betalt av

---

¹⁶ Se for eksempel [Var støtte til Sorlandsnyhetene i realiteten et bidrag til Demokratene](#)

¹⁷ [EUR-Lex - 52021PC0731 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#). Arbeidet har antagelig EØS-relevans.

¹⁸ Se senest [Rekordstore bidrag ved kommunevalgkamp \(ssb.no\)](#)

¹⁹ Dugnad mv. fra partiets egne medlemmer holdes her utenfor.

andre,²⁰ permisjon med lønn for å drive valgkamp, eller utlån av (eller leiesubsidiering for) lokaler til bruk under valgkamp.²¹

Slike ytelser skal innrapporteres med fakturert eller anslått verdi. Det er imidlertid grunn til å tro at mange slike bidrag i praksis ikke blir innrapportert. Lovteksten bør derfor gi tydeligere beskjed om plikten til å innrapportere og publisere både penger og (verdien av) naturalytelser. Dette kan for eksempel skje ved å endre § 18 nr. 4 slik at plikten til å innrapportere bidrag i valgår (frem til siste fredag før valget) inntre endres fra «bidrag over 10 000 kroner» til «bidrag fra samme bidragsyter som til sammen utgjør en verdi av minst 10 000 kroner». (Tallet forutsetter uendret beløpsgrense, se nedenfor.)

Dette kan bidra til å klargjøre at innberetningsplikten ikke bare omfatter penger, men også naturalytelser («verdi»), og vil dessuten angi en grense for rapportplikt («10 000 kroner eller mer») som er mer intuitiv enn dagens, som inntre først fra 10 001 kroner. I tillegg kan det bidra til å tydeliggjøre at det er summen av bidrag fra *samme* bidragsyter i perioden, ikke verdien av hvert enkelt bidrag, som er avgjørende.

Forslag:

Partiloven § 18 nr. 4 endres slik at kriteriet for innrapporteringsplikt endres fra «bidrag over XX kroner» til «bidrag fra samme bidragsyter som til sammen utgjør en verdi av minst XX kroner».

Rapportplikt og periodisering

Partiloven skiller mellom bidrag som mottas fra og med 1. januar til og med siste fredag før valgdagen i valgår, og bidrag mottatt resten av året og i mellomvalgår. Ulikhetene gjelder dels hvilke beløp som skal innrapporteres, dels når bidraget skal innberettes og publiseres.

For det første omfatter plikten til å innrapportere bidrag mottatt frem til ca. 10. september i valgåret, lavere beløp enn ellers, og grensen er den samme uavhengig av partiledets størrelse, mens beløpsgrensene utenom valgperioden er ulike for kommune-, fylkes- og nasjonalpartiene.

For det andre skal bidrag som mottas i perioden før valget, rapporteres og publiseres fortløpende, mens andre bidrag først skal innrapporteres innen 1. juni året etter at de er mottatt og først blir publisert i august dette året. Fra et bidrag utenfor valgperioden mottas til det blir offentlig kjent kan det altså gå mer enn ett og et halvt år.

Kompleksiteten i dagens regler kan i seg selv bidra til å gjøre dem lite treffsikre. Viktigere er det likevel at reglene gir den som måtte ønske å holde bidrag skjult for offentligheten over en lengre periode enn om de var mottatt og ble innrapportert etter reglene om bidrag i valgår, mulighet for tilpasning ved f.eks. å overføre et bidrag rett før valgåret eller rett etter valgdag,²² slik at

---

²⁰ Se f.eks. [Vedtak om tilbakebetaling av ulovlig-bidrag. Unge Høyre](#), og [Vedtak om tilbakebetaling av ulovlig bidrag Grønn Ungdom](#)

²¹ Se f.eks. [Tromsø AP- Vedtak om avkortning](#)

²² For et mulig eksempel, se [vestland-hogre---vedtak-om-formell-advarsel.pdf \(partilovnemnda.no\)](#).

plikten til løpende rapportering og publisering ikke gjelder eller plikten til innrapportering helt faller bort fordi terskelverdiene utenom valgkamperperioden er høyere.

Uklarhet kan også oppstå fordi plikten til å innrapportere bidrag i første del av valgåret, utløses fra det tidspunkt partiet har «mottatt» bidraget (§ 18 fjerde ledd), mens den resten av tiden knytter seg til når bidraget er «gitt» (§ 20). Et bidrag kan imidlertid «gis» både gjennom tilsagn mv. om senere støtte, og ved at de aktuelle pengene eller naturalytelsene faktisk blir overført.

Både kompleksiteten i dagens system og de muligheter for å «lure seg unna» innberetning og publisering i valgkamperperioden som systemet åpner for, er uheldig. Loven bør derfor endres med sikte på å gjøre plikten til å identifisere og fortløpende innrapportere bidrag over en viss, felles verdi *uavhengig av* gave- eller mottakstidspunktet, vil eliminere muligheten for omgåelse. Plikt til fortløpende innrapportering og publisering innen utløpet av en kort frist, slik som etter dagens regler om bidrag i valgår, vil også redusere betydningen av nøyaktig tidspunkt for mottak av bidrag gjennom digitale kanaler som Vipps ol.

Forslag:

Partiloven § 18 fjerde ledd og § 20 endres slik at plikten til å innrapportere bidrag gjelder samme minstebeløp i og utenfor valgår, og slik at tidspunktet for når plikten inntreffer, angis på samme måte uansett når bidraget er mottatt.

Indirekte bidrag gjennom foreninger, aksjonsgrupper mv.

Partiene kan ikke motta bidrag fra givere som de ikke kjenner identiteten til (anonyme bidrag, se partiloven § 17 a første ledd). Når bidrag kommer fra en forening, aksjonsgruppe mv., innebærer dette at det er foreningens mv. identitet og verdien som skal innrapporteres og publiseres.

Det er imidlertid eksempler på til dels store bidrag fra foreninger, aksjonsgrupper mv. som har støtte til et eller flere bestemte politiske partier som eneste eller viktigste formål. I både 2021 og 2023 gjeldet dette f.eks. «Aksjon for borgerlig valgseier». Utviklingen av «spleis» og lignende verktøy gir stadig nye muligheter for å kanalisere bidrag gjennom foreninger, aksjonsgrupper, enkeltpersoner mv.²³

Et kjennetegn ved slike aktører er at de i stor grad kanaliserer bidrag fra bakenforliggende bidragsytere, mens de egentlige givere ikke selv må tre frem. Når dagens lov ikke krever at identiteten til den eller de som har gitt bidrag til en forening mv. med sikte på videreføring til politiske partier, er kjent for partiet, gjør den det heller ikke mulig å kontrollere at forbudet mot å motta bidrag fra selskaper under offentlig kontroll eller fra utenlandske aktører, blir respektert.

Bidrag fra selskaper mv. helt eller delvis eid fra utlandet reiser særlige spørsmål.²⁴

---

²³ Jf. Partilovnemndas [Tolkningsuttalelse: Om anvendelse av forbudet mot anonyme bidrag](#).

²⁴ Se blant annet kommunal- og distriktsministerens svar av 16. mars 2023 på skriftlig spørsmål fra stortingsrepresentant Lene Vågslid i kjølvannet av medieoppslag om muligheten for denne typen av indirekte utenlandsk påvirkning ([Skriftlig spørsmål fra AP - stortinget.no](#)). - I denne relasjon er også NOU 2023: 28 Investeringskontroll – En åpen økonomi i en usikker tid, av interesse.

Muligheten til å holde de egentlige bidragsyterne skjult, stemmer dårlig med lovens formål om å «sikre offentlighetens rett til innsyn og å motvirke korrupsjon og uønskede bindinger ved at det er åpenhet om finansieringen av de politiske partienes virksomhet» (§ 1). Dette førte til at flere partier har nektet å motta bidrag fra «Aksjon for borgerlig valgseier» (se ovenfor).

Torsdag 5. oktober 2023 vedtok Stortinget med 85 mot 16 stemmer å anmode regjeringen om å «utrede forslag til endring av partiloven som sikrer at reelle bidragsytere av bidrag over de beløpsgrenser som loven fastsetter, innberettes og offentliggjøres. Regjeringen bes om å komme tilbake til Stortinget på egnet måte etter at utredningen er gjennomført.»²⁵

Hvordan «smutthullet» best kan tettes, må utredes nærmere. En mulighet er kanskje å vedta forbud mot å motta bidrag fra foreninger, aksjonsgrupper mv. som utelukkende eller i det vesentlige har som formål å støtte politiske partier eller saker med penger fra bidragsytere hvis identitet ikke er kjent for partiet. Slik plikt til å innberette bidrag over en viss størrelse ikke bare fra mellomledet (foreningen el.), men (også) fra de underliggende givere, som ville følge av dette, kunne gi bedre samsvar mellom lovens formål om åpenhet og praksis med indirekte bidrag fra anonyme givere.

Også rapportplikt for bidragsyterne selv, med rett for Partilovnemnda til å kreve innsyn (se nedenfor), kan bidra til å sikre åpenhet om de egentlige givere og dermed redusere muligheten for å omgå lovens forbud mot å motta anonyme eller utenlandske bidrag mv.

Forslag:

Det bør innføres regler som sikrer at ikke bare den som overfører bidrag til et parti, men også bakenforliggende givere av bidrag over beløpsgrensene, blir identifisert og kjent.

Indirekte bidrag: Annonser mv. betalt av andre

Reglene om plikt til å rapportere den økonomiske verdien av naturalytelser gjelder som utgangspunkt også for annonser mv. betalt av andre enn det partiet som de er ment å tilgodese. Det samme gjelder verdien av annonser mv. til fordel for kandidater på partienes valglistene, og verdien av andre kampanjeformer som er finansiert av andre.²⁶

Om annonsene mv. finnes i tradisjonelle (aviser mv.) eller «nye» medier er uten betydning. Men annonsene mv. må oppfattes som støtte til et eller flere bestemte politiske partier. Noen ganger er dette klart, se f.eks. annonser fra «Aksjon for borgerlig valgseier» og fra fagorganisasjoner før valget i 2023. Andre ganger kan det by på tvil; annonsene er f.eks. til støtte for «borgerlig» eller «sosialdemokratisk» politikk eller motstand mot «privatisering» av helsetjenester, ikke støtte til (eller motstand mot) bestemt angitte partier.

Selv når tilknytningen er tilstrekkelig klar, kan det være uklart hvordan verdien skal fordeles mellom to eller flere partier som alle må anses som tilgodesett (for eksempel «borgerlige», «sosialistiske» eller «rødgrønne»): Skal verdien fordeles likt mellom de aktuelle partiene, etter

---

²⁵ [Sak - stortinget.no](https://sak.stortinget.no)

²⁶ For et mulig eksempel, se [LO på fire hjul i valgkampen | Landsorganisasjonen i Norge](#)

deres relative stemmetall ved siste valg eller annet? Svaret kan blant annet bli avgjørende for om verdien av bidraget til hver av de tilgodesette partiene ligger over eller under terskelverdien for rapportplikt (f.eks. 10 000 kroner).

Når annonser mv. finansieres av andre enn partiet selv, kan det dessuten være vanskelig for partiet å fange dem opp i tide til å overholde den lovbestemte fristen for innrapportering. Det kan også være vanskelig eller ta tid å klarlegge den økonomiske verdien eller å identifisere finansieringskilden. I tillegg kommer at kampanjer som er finansiert av foreninger eller grupper med partistøtte som vesentligste formål, (f.eks. «Aksjon for borgerlig valgseier») som selv trer åpent frem, vil reise slike problemer som allerede er påpekt med identifikasjon av de som har bidratt økonomisk til virksomheten og dermed må regnes som de egentlige giverne.

Særlige komplikasjoner følger av at en kampanje ikke nødvendigvis er ønsket av partiet selv,²⁷ eller kan være utformet slik at den går et parti imot og dermed tar sikte på å være, eller i alle fall kan oppfattes som, indirekte støtte til konkurrerende partier.

Slike komplikasjoner bidra til å forklare at bidrag i form av annonser mv. bare i begrenset grad synes å bli innrapportert. Dette innebærer i så fall at verdien av mange naturalytelser med stor økonomisk verdi, i praksis faller utenfor den åpenheten som partiloven har som formål å realisere.

Tolkning av reglene om plikt til å innrapportere bidrag med utgangspunkt i partienes frihet til å velge hvem de vil motta bidrag fra, ville isolert sett løse mange av de problemene som nettopp er nevnt. Til støtte for et slikt syn har det vært vist til «[p]rinsippet om at det er opp til partiet å velje om det vil motta støtte eller ikke, har vore lagt til grunn for den offentlege partistøtta sidan ordninga blei etablert i byrjinga av 1970-tallet» (Prop. 140 L (2011-2012) s. 99). Uttalelsen ble imidlertid fremsatt i relasjon til partiloven § 17 om *retten til å gi* bidrag til politiske partier, og skal da bidra til på forklare at denne retten ikke gir partiene *plikt* til å motta bidrag fra hvem som helst.

Dersom en regel om at partiet selv bestemmer hvilke bidrag i form av annonser mv. det ønsker å «motta», skulle anvendes på annonser som allerede – med eller uten partiets vilje – er publisert, ville det åpne for å holde viktige finansieringskilder skjult. Dette vil være uakseptabelt sett i lys av lovens formål om åpenhet. Dessuten ville utformingen av en ordning for «godkjenning» etter slike linjer skape praktiske problemer. Dersom en slik løsning likevel skulle fremstå som ønskelig (eller som det beste av flere onder), bør den derfor som et minimum fremgå uttrykkelig av loven.

Forslag:

Det bør utredes nærmere hvordan partilovens regler om innrapportering av annonser, kampanjer mv. som er betalt av andre, i større grad kan operasjonaliseres.

---

²⁷ For et eksempel, se [Høyre legger seg flate etter å ha mottatt anonyme valgkampenger | DN](#)

Forbudet mot å motta bidrag fra utlandet er for absolutt

«Politiske partier og partiledde kan ikke motta bidrag fra ... utenlandske givere» (partiloven § 17 a andre ledd bokstav b). Forbudet er formulert absolutt, men bokstavtolkning kan i noen relasjoner slå uheldig ut. Dette gjelder blant annet når forbudet skal anvendes på ordinært samarbeid mellom politiske partier i flere land og på nøkternt samkvem med fremmede ambassader mv.²⁸

Bestemmelsen bør derfor gjennomgå med sikte på å gi den en mindre bastant form. Den bør blant annet presisere at forbudet ikke skal stå i veien for at representanter for et parti deltar i felles arrangementer med «søsterpartier» i utlandet eller møter utenlandske representanter i Norge. Det bør samtidig innskjerpes at ytelser som mottas som ledd i slik virksomhet alltid skal innrapporteres og publiseres som bidrag etter partilovens regler.

Andre ytelser (f.eks. større gaver eller stipender) enn direkte dekning av utgifter knyttet til partiarrangementer bør fortsatt være forbudt.

Forslag:

Partiloven § 17 a andre ledd bokstav b) endres slik at det ikke hindrer ordinært samarbeid mellom politiske partier og med utenlandske ambassader mv. En forsiktig oppmykning bør kompenseres gjennom skjerpede krav til innrapportering og åpenhet.

4. Kontrollmidler

Det norske systemet for åpenhet om finansieringen av de politiske partiene er i stor grad tillitsbasert, møter lite motstand og må antas på mange måter å fungere godt. Viktige svakheter gir likevel grunn til å vurdere om regelverket legger til rette for den ønskede grad av åpenhet.

Rapportplikt for bidragsytere

I dag er det partiene selv som har plikt til å sikre åpenhet ved å innrapportere verdien av mottatte bidrag og giverens identitet. Partilovens formål om åpenhet vil bli bedre ivaretatt dersom også bidragsyterne får plikt til å innrapportere bidrag over en viss verdi. Dette kan også gjøre det enklere å føre kontroll med at reglene om ulovlige bidrag mv. er fulgt. Kontroll kan for eksempel sikres gjennom forbud mot at partiene mottar bidrag som giveren ikke selv har innrapportert.

En slik innberetningsplikt bør gjelde både når bidragene går direkte til partiene eller deres kandidater, og når de går veien om foreninger, aksjonsgrupper mv. som har partifinansiering som eneste eller viktigste formål.

---

²⁸ Jf. Partilovnemndas [Tolkningsuttalelse---om-anvendelse-av-forbudet-mot-a-motta-bidrag-fra-utlandet-2.pdf](#) ([partilovnemnda.no](#)) og [Svar til AUF om bidrag fra Dansk Ungdoms Fellelråd](#)

Systemet bør suppleres med regler som gir Partilovnemnda selv, eller nemndas hjelpeorgan Partirevisjonsutvalget, myndighet til å kreve dokumentasjon fra både foreninger, aksjonsgrupper mv. som i det vesentlige har partistøtte som formål, og fra de underliggende giverne.

Forslag:

Partiloven § 18 fjerde ledd og § 20 suppleres slik at både partiet og bidragsyteren får plikt til å innrapportere bidrag over en viss verdi. Respekten for slike regler kan tenkes sikret ved et forbud mot å motta bidrag som ikke er innrapportert av giveren selv.

Registrering i Enhetsregisteret og egen bankkonto

Et partiledde har ikke plikt til å registrere seg i Enhetsregisteret. Dermed er det heller ikke grunnlag for å kreve at det har bankkonto i eget navn. Dette åpner for bruk av konto som eies av private (lederen, kassereren, andre).

Det er i prinsippet uakseptabelt at partistøtte kan utbetales til private konti uten noen form for offentlig kontroll. I tillegg til de muligheter for misbruk av offentlige midler som dette gir, viser erfaring at bruk av private konti kan skape store praktiske problemer for partiet selv under interne konflikter og ved kontohaverens utmelding, sykdom, konkurs eller død.

Loven bør derfor endres slik at støtte etter partiloven bare kan utbetales til konto som står i partileddeets eget navn. For små partiledde vil ofte fylkespartiet kunne gi hjelp.

Forslag:

Partiloven endres slik at statlig tilskudd bare kan utbetales til konto som står i partileddeets eget navn og disponeres av partileddeet selv.

Plikten til revisjon

Partilovens system for åpenhet om og kontroll med finansiering av registrerte politiske partier, er i det vesentlige basert på tillit til at partiene oppfyller plikten til å opplyse om sin økonomi, og at opplysningene stemmer med de faktiske forhold.

Et viktig kontrollmiddel ligger likevel i at partiet hovedorganisasjon har plikt til å få årsregnskapet revidert av statsautorisert revisor (partiloven § 21 a). For at plikten skal ha tilsiktet effekt, må den antas å kreve ikke bare at regnskapet er revidert, men også at revisjonsberetningen er uten forbehold («ren»). Forutsetningen må dessuten være at den årlige innberetningen av partiets økonomi til SSB (jf. partiloven § 18) bygger på det godkjente regnskapet og gjengir ferdig reviderte tall. Ingen av disse forutsetningene følger uttrykkelig av dagens lov, som derfor bør tydeliggjøres.

For å sikre at økonomirapporten til SSB samsvarer med det reviderte regnskapet, bør partiets hovedorganisasjon ha plikt til å dokumentere at revisor har bekreftet samsvar. Dette kan skje gjennom en pålagt kontrollhandling fra revisor, eller ved at revisor gis tilgang til å bekrefte

innberettede beløp direkte i det elektroniske innberetningssystemet (tilsvarende revisors bekreftelse av et selskaps skattemessige beløp i Altinn).

Tydeliggjøring bør også skje ved en klargjøring i partiloven § 18 tredje ledd av at unntaket fra regnskaps- og bokføringsplikt for partier og partiledde med inntekter under en viss grense, *ikke* gjelder for hovedorganisasjoner med revisjonsplikt etter § 21 a (vedtatt i 2013). Dermed vil ordlyden stemme bedre med forutsetningen om at den lovbestemte revisjonen skjer på grunnlag av fullstendig regnskap.

Kontrollen med at revisjonsplikten er oppfylt, bør forbedres ved å gi partiene plikt til å innberette revisjonsberetningen sammen med partiets egen økonomirapport. Et slikt system kan antagelig kobles til de veletablerte reglene i regnskapsloven 17. juli 1998 nr. 56 § 8-1 om innberetning og offentlighet for regnskap, årsberetning og revisjonsberetning gjennom Regnskapsregisteret. Disse reglene gjelder allerede for partier som omfattes av regnskapsloven (og for de partiene dette gjelder, viser Partiregisteret videre dit). For partier med beskjedne økonomi vil det være mulig å vedta forenklinger som ikke fjerner poenget med regnskaps- og bokføringsplikt.

Forslag:

Partiloven § 18 tredje ledd bør klargjøre at alle politiske hovedorganisasjoner har regnskaps- og bokføringsplikt.

Partiloven § 21 a bør klargjøre at revisjonsplikten bare er oppfylt dersom regnskapet er godkjent av revisor.

Partiloven § 18 eller § 21 a bør endres slik at partiene, senest samtidig med innberetningen av partiets økonomi i foregående regnskapsår, skal dokumentere overfor Statistisk Sentralbyrå at det underliggende regnskapet er revisorgodkjent.

Partiloven § 18 eller § 21 a bør klargjøre at innberetning av partiets økonomi skal samsvare med revisorgodkjente regnskapstall.

Partiloven § 21 a bør endres for å gi partiets hovedorganisasjon plikt til å dokumentere revisors bekreftelse på at økonomiberetningen samsvarer med revisorgodkjente tall.

Administrativ forenkling

Reglene i partiloven kap. 2-4 om støtteutbetaling, regnskapsføring, innrapportering og publisering mv. administreres i dag med www.partiportalen.no som sentralt verktøy. Den listen over partier og partiledde som fremtrer der, har stor betydning for arbeidsmengden i de forvaltningsorganene som administrerer ordningen, og dermed for partiene selv.

At partiledde som ikke har stilt liste ved siste valg og derfor ikke har rett til partistøtte, inngår i portalen, reduserer oversikten over den reelle populasjonen og skaper unødig merarbeid for Statsforvalteren i Vestland, SSB og Partilovnemnda. Det bør derfor vurderes å fritta partiledde som

ikke har stilt liste ved siste valg og dermed ikke har krav på statsstøtte, fra plikten til å levere årlig økonomirapport. Et slikt unntak for partiledd med liten eller ingen nevneverdig økonomi vil ikke gi noe synbart innhogg i den samlede oversikten over partienes finansiering.

Samtidig bør kriteriene for administrasjon av partiportalen.no klargjøre at departementet/ Statsforvalteren i Vestland har rett til å ta et partiledd som ikke har fått stemmer ved siste valg, ut av portalen dersom det etter alt å dømme er nedlagt eller ikke i virksomhet.

Forslag:

Partiloven § 18 første ledd endres for å unnta partiledd som ikke har oppnådd stemmer ved siste valg, fra plikten til å avgi økonomirapport.

5. Reform av Partilovnemnda

Dagens system for åpenhet om partifinansiering er langt på vei tillitsbasert, men forutsetter også et kontrollsystem. Partilovnemnda har en sentral plass i dette systemet. Siden oppnevningen i 2018 har nemndas medlemmer observert svakheter som det haster med å rette opp.²⁹ Endringene bør være på plass før utløpet av dagens mandatperiode i juni 2024.

Partiloven sikrer nemnda en høy grad av faglig uavhengighet. Samtidig krever arbeidet med de særegne og samtidig til dels sensitive eller komplekse spørsmålene partiloven reiser, en viss kontinuitet. Dette gjør oppnevning for en forholdsvis lang periode (seks år) passende. På andre punkter fremstår strukturen derimot som mindre egnet til å sikre den nødvendige kontinuitet. Svakheter gjelder dels nemndas sammensetning, dels sekretariatsfunksjonen.

Ledervervet

Partilovnemnda har i dag én dommerkompetent leder. Lederen må delta på alle møter, og mye av saksforberedelsen og kvalitetssikringen hviler på lederen. Dermed vil mye av det faglige arbeidet stoppe opp i tilfelle lederens fratreden, sykdom eller død. Kontinuiteten blir også utfordret ved ordinære lederskifter.

På denne bakgrunn bør nemnda ha en dommerkompetent nestleder *i tillegg til lederen*.³⁰ For å oppnå redusert sårbarhet bør nestlederen ikke bare tre inn ved lederens forfall, men delta i det løpende arbeidet som stemmeberettiget medlem av nemnda. I tilfelle forfall bør nemnda være beslutningsdyktig når *enten* lederen *eller* nestlederen deltar og leder møtet (eller har godkjent vedtaksforslag til behandling på sirkulasjon).

Som ledd i en slik reform kan nemnda enten utvides til sju medlemmer eller nestlederen erstatte et av de medlemmene som ikke er oppnevnt etter forslag fra politiske partier.

---

²⁹ Se også Partilovnemndas brev av 2. oktober 2023 til kommunal- og distriktsministeren.

³⁰ Se også nemndas brev av 23. juni 2023 til Kommunal- og distriktsdepartementet.

Forslag:

Partiloven § 25 andre ledd endres slik at Partilovnemnda skal ha én leder og én nestleder med dommerkompetanse.

Varamedlemmer

Den sårbarheten som ligger i ledervervet, forsterkes av at erfaringsbasert sakkunnskap faller bort når minst tre av nemndas øvrige medlemmer (oppnevnt etter forslag fra politiske partier) etter praksis blir skiftet ut ved utløpet av mandatperioden. Sårbarheten vil bli redusert dersom det blir oppnevnt varamedlem for hvert av de andre medlemmene.

Tre av medlemmene er oppnevnt etter forslag fra politiske partier (etter en uformell sirkulasjonsordning mellom partiene). I praksis opptrer disse medlemmene som medlemmer med særlige forutsetninger for å forstå den partipolitiske virkeligheten, ikke som representanter for de partiene som har foreslått dem. Det er derfor ikke noe til hinder for å oppnevne varamedlemmer etter forslag av andre partier enn de som har foreslått de ordinære medlemmene.

Forslag:

Partiloven § 25 andre ledd endres for å klargjøre at det skal oppnevnes varamedlemmer for nemndas øvrige medlemmer.

Sekretariatet

En høy grad av sårbarhet følger endelig av at nemnda har bare én heltids sekretær. Dagens arbeidsmengde gir neppe behov for å øke antall stillinger. Den sårbarhet ved personskifter, sykdom mv. som ligger i dette, forsterkes når det oppstår behov for andre typer av kompetanse.

Sårbarheten bør reduseres ved å legge sekretariatet³¹ inn i en administrativ struktur utenfor departementet. Kravet om uavhengighet vil være ivaretatt hvis dette organet har ansvar for å betjene to eller flere uavhengige forvaltningsorganer (klagenemnder mv.).³²

En slik struktur vil kunne sikre kvalitet og permanens på tvers av skifter i leder- og/eller sekretærvervet. Både formelt og fysisk vil den også skape et tydeligere og mer synbart skille mellom sekretariat og departement og dermed bidra til å understreke nemndas faglige uavhengighet av regjeringen og departementet.

---

³¹ Dette sikter til de faglige oppgavene, ikke nødvendigvis de oppgavene som i dag ivaretas av Statsforvalteren i Vestland.

³² Viktige eksempler til inspirasjon kan hentes fra [Hjem - Klagenemndssekretariatet](#) (Næringsdepartementet) og [Forside | Helseklage](#) (Helse- og omsorgsdepartementet). Om den mer utviklede situasjonen i Danmark på dette punkt, se nærmere f.eks. Frederik Waage, «Råd og nævn – surrogater for forvaltningsdomstole i Danmark», Eivind Smith (red.), *Våre perifere domstoler* (Bergen: Fagbokforlaget 2022) s. 111-121.

Det er ikke noe konstitusjonelt til hinder for at en slik struktur kan betjene nemnder mv. som administrativt sorterer under mer enn ett departement.

Forslag:

Sekretariat samlokaliseres med eller legges inn i et fellessekretariat for to eller flere uavhengige nemnder utenfor departementsstrukturen.

Konklusjon

Dette brevet tar opp spørsmål av særlig betydning for «å sikre offentlighetens rett til innsyn og å motvirke korrupsjon og uønskede bindinger ved at det er åpenhet om finansieringen av de politiske partienes virksomhet» (partiloven § 1 første ledd). Forslagene tilsikter større åpenhet om finansiering som kan påvirke utfallet av politiske valg og andre beslutningsprosesser, både når den kanaliseres gjennom partiene og når den går andre veier.

Noen av forslagene bør følges opp uten å avvente omfattende utredning. Mer vidtrekkende forslag bør utredes nærmere. Også en utvidelse av lovens formål bør drøftes.

Eivind Smith (leder)

Hege Fjellheim

Elisabeth Ivarsflaten

Geir Helge Sandsmark

Lars Arne Ryssdal

Anne Tingelstad Wøien

Vedlegg 1: Partilovnemndas brev av 17. november 2021 til partiene representert på Stortinget.

Vedlegg 2: Svar fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre, Miljøpartiet De Grønne og Rødt.

Vedlegg 3: Brev 4. oktober 2023 fra Fremskrittspartiet og 16. november 2023 fra Høyre.

Kopi:

De registrerte politiske partiene

Dokumentet er godkjent elektronisk.